

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 265

B. Luiten

Openbare
schuldbelijdenis

MEDITATIEF 269

J.W. Roosenbrand

Troosteloos

WANDELEN MET GOD 270

J. Wesseling

Puber

ACHTERGRONDEN 272

F. van der Pol

De werkelijkheid
van Zijn komst

EVANGELISATIE 275

EN ZENDING

J.A. Boersema

Theologie van de
reconstructie

en verder...

Boekbespreking
Nieuw uitgekomen
Meegelezen
Uit de kerken

OPENBARE SCHULDBELIJDENIS

*H*erman en Irene 'moeten' trouwen, zoals dat heet. Gelukkig werd dat goed opgevangen door hun omgeving. Zelf zagen zij ook wel in, dat ze verkeerd bezig waren geweest. Zij hadden dat in hun gebed voor God beleden. Maar tot stomme verbazing van Bastiaan Vis moesten zij ook nog voor een delegatie van de kerkeraad hun schuld erkennen. 'Ik wist niet dat zo iets kon bestaan'.¹

Krijgt zo die ene zonde niet veel te veel nadruk? Ieder mens zondigt immers voortdurend. En wat heeft een kerkeraad nog te vergeven, als God dat al heeft gedaan?

Naar mijn idee heeft Bastiaan hier een verzuchting geformuleerd, die vrij veel herkenning zal vinden. En dat is te begrijpen. Want de ernst van de zonde wordt steeds meer getaxeed op het gevoel af. Zo ontstaan er verkeerde situaties die

voor de beleving van menigeen toch 'niet zo erg' zijn. Aan de andere kant is het de trend van onze tijd dat een mens zich individueel opstelt. We hebben zelfs een overheid die dat als doelstelling nastreeft! Dan verbaast het niet te horen, dat

Herman en Irene hun zonde samen met God oplossen en daar niemand bij nodig hebben. Bedenk daarbij bovendien dat de kerkeraad tegenwoordig niet meer op een voetstuk staat, zodat de vraag wel móet opkomen wat ouderlingen eigenlijk te vergeven hebben.
Stof genoeg dus voor een paar kanttekeningen.

Brandmerk?

Krijgt door de openbare schuldbelijdenis die ene zonde niet veel te veel aandacht in vergelijking met andere overtredingen, die er wel zijn maar waar nooit iemand over praat?

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO, DRS. H. VELDMAN.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,63 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Die kritiek lijkt een schot in de roos. In feite echter zet zij ons op het verkeerde been. Vanuit dit uitgangspunt zullen wij nooit iets begrijpen van de publieke verzoening. Altijd blijven wij dan hangen in onderlinge vergelijkingen. Er zijn altijd zonden die nog erger zijn en die ook niet in het openbaar werden beleden. Dus laat het dan altijd maar achterwege, nietwaar?

Nee. Want het gaat er niet om dat één bepaalde zonde boven de andere wordt uitgetild. In Mat. 18 lezen wij iets heel anders:

'Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen' (vers 15).

Hier blijft de *aard* van de zonde buiten beeld. Ook de *omvang* van de overtreding. Van belang is alleen de *bekendheid* met de situatie.

Is het een geheime zonde, dan volgt er een gesprek onder vier ogen. En daar kan het bij blijven! Wanneer de zondaar het verkeerde van zijn daden inziet, die voor God belijdt en zijn leven verandert, is de schuld én de belijdenis op aarde slechts bij één ander bekend. En daar móet het dan ook bij blijven! In de kerkorde hebben wij afgesproken dat dit soort beleden zonden niet meer aangegeven mogen worden bij de kerkeraad (art.74).

Soms is het nodig, dat nog enkele broeders of zusters bij het gesprek aanwezig zijn, om het vermaan kracht bij te zetten. Maar dan nog blijft de bekendheid met de situatie in een zeer beperkte kring.

Let wel: hierbij kan het gaan om kleinere overtredingen, maar ook om zeer ingrijpende zonden! *Ook die laatste categorie kan en mag onder vier ogen worden opgelost.*

Dat betekent niet dat dit ook altijd lukt. Maar het *mag* wel. Dan wordt er nooit meer over gepraat. Want onze God vergeeft op het oprechte gebed, of dat nu van de kansel klinkt of vanuit de binnenkamer. Maar waarom moeten Herman en Irene dan nog wel voor de kerkeraad komen? Moet hun daad een

speciaal brandmerk hebben? Daar gaat het helemaal niet om. Maar het punt is, dat de zwangerschap niet te verbergen is. Iedereen komt dit te weten. Zo zijn er meer zonden die zichzelf bekend maken, zoals openbare dronkenschap, kwaadwillige verlating, oplichterij, enz. Wat publiek bekend wordt, kun je niet in het geheim afhandelen. Dat mag jammer zijn, maar zie dan dat de oorzaak hiervan ligt in de zaak zelf. Daarom is er geen plaats voor de suggestie, dat de kerk sommige zonden uitkiest om die publiek te behandelen.

Mat. 18 leert ons de vuistregel, dat de schuld én haar belijdenis in dezelfde kring bekend zullen zijn.

Die kring kan groot of klein zijn, al naar gelang de situatie. Maar het principe is gelijk.

Dooddoener

'Ieder mens doet toch voortdurend zonde?' verzucht Bastiaan in dit verband. Waarom dan deze speciale behandeling?

Deze vraag komt ook voor in een breder kader, bijv. in de Nederlands Hervormde Kerk. Van afhouding van het Avondmaal kan daar geen sprake zijn. Jezus zit immers met zondaren aan tafel? Zal de ene zondaar dan de andere wegsturen? Maar weer moet worden gezegd: dit is het punt niet!

Zeker, iedere zondaar is welkom in de kerk, hoe zijn leven er ook uit ziet. Zelfs de moordenaar aan het kruis had aan een enkel woord genoeg om eeuwig leven te ontvangen. Zo duidelijk en uitnodigend is de vergeving die God schenkt.

Het punt is evenwel: *is er berouw?* Is er kennis en belijdenis van zonde? Is dat ook herkenbaar in de houding die men aanneemt? Wordt het kwaad niet gekoesterd maar losgelaten? Dat zijn vragen, die wij elkaar mogen stellen. Die in de gemeente van Jezus Christus ook zeker gesteld moeten worden. Want God heeft zijn volk keer op keer doordrongen van zijn *heiligheid*. Door het bloed van de verzoening

kan Hij wonen onder zijn kinderen, alle vuil wast Hij met liefde weg. Maar wanneer er bewust voor de zonde wordt **gekozen**, om daaraan **vast te houden**, houdt de vergeving op. Wanneer de gemeente dit in haar midden toelaat, gaat Hij weg. 'Weest heilig, want Ik ben heilig', horen wij in O.T. (Lev. 19 : 2) en N.T. (1 Ptr. 1 : 16).

Daarom is het in het pastoraat zo belangrijk te onderscheiden tussen **onmacht** en **onwil** om een zondig leven te veranderen. Niet altijd ligt dat even duidelijk. Met name een belijdenis van schuld kan hierin dan helderheid brengen. Waarbij de kerkeraad zal letten op voldoende tekenen van berouw (art.75 KO).

In dit licht is de benadering 'dat wij allemaal zondaren zijn' een dooddoener. Zo wordt weggevaagd wat God belangrijk vindt en wat voor ons het verschil kan zijn tussen leven en dood.

Juist daarom kan het de taak van de kerkeraad zijn, bij iemand aan te dringen op een keus: u laat Œ uw zondige manier van leven na Œ u deelt niet langer in de bediening van de verzoening. Want een mens kan niet kiezen voor God én tegelijk voor verharding in het kwaad (1 Cor. 5 : 13).

Het kan een weldaad zijn als dat tijdig tegen je wordt gezegd. Daarbij is dan niet zozeer in geding of voor je gevoel de overtreding groot of klein is. Maar wel of de bereidheid er is werkelijk naar God te luisteren.

Verzoening!

Waar gaat het nu allemaal om? Om **verzoening** van de zonden. Dat God ze weg doet en nooit meer ziet. Maar daar hoort dan bij, dat de gemeente er ook niet meer over praat. De kerk trekt daarin één lijn met haar Heer, uiteraard.

Daarom echter is het noodzakelijk, dat zij hoort van de stand van zaken! Als een verkeerde levenswandel aan het licht komt, zo dat ieder-

een het hoort of ziet, is het gezond en bevrijdend wanneer na verloop van tijd kan worden meegedeeld dat de bewuste broeder of zuster schuld heeft beleden. Dat is dan het signaal waarop ieder de zaak uit zijn hoofd kan zetten.

Daarom is de kerkeraad in zo'n situatie ook bezig met de afweging, of hij van de schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente zal doen (art.75 KO). Daarin speelt o.a. de vraag een rol, of inderdaad de zonde algemeen bekend geworden is. Als echt iedereen het weet of weten zal (bijv. door die zwangerschap), kan het aan te bevelen zijn dan ook aan heel de gemeente het berouw te laten weten, in goed overleg uiteraard. In kleinere gemeenten zal dit eerder het geval zijn dan in grotere. In een dorp weet iedereen alles van elkaar, in een stad meestal niet. In geen geval mag het zo zijn, dat door een mededeling van schulderkenning in feite **de zonde** bekend wordt gemaakt, die anders verborgen had kunnen blijven! Vandaar die afweging. Zo wordt heel duidelijk waar het om gaat.

Herman en Irene worden niet vernederd door hun gesprek met twee ouderlingen namens de kerkeraad. Ook worden zij niet aan de schandpaal genageld wanneer de **kerkeraad** eventueel zou besluiten hierover iets aan de gemeente te vertellen.

Evenmin hoeven zij uit de hand van mensen de vergeving van God te ontvangen.

Maar de kerkeraad, die enerzijds heeft toe te zien dat de schuld echt voor God beleden wordt, wil anderzijds ook één lijn trekken met de verzoening door het bloed van Jezus Christus. Op die manier wil hij ook leiding geven aan de gemeente. Allereerst is dat bevrijdend voor **Herman** en Irene zelf. Want stel, dat iedereen hun situatie kent en daar zijn mening over heeft, zou het dan niet benauwend zijn als die oordeelsvorming maar doorgaat terwijl de schuld al beleden is? Waarom zou wel de zonde bekend zijn

maar de verzoening niet? Waarom zouden menselijke praatjes doorgaan over een zaak die gesloten is? Dát is de motivatie achter een eventuele afkondiging of een berichtje in het kerkblad. Wanneer een **kerkeraad** deze bedoeling met een paar woorden uitlegt, zal dit jonge stel in plaats van allerlei gemengde reacties nog veel begrip en hulp uit de gemeente kunnen ontvangen! Vervolgens is het een beetje naïef om te denken, dat zonde alleen iets beschadigt in de verhouding tot God. Altijd is ook de verhouding tot de gemeente in geding, haar heiligheid staat op het spel. Vandaar de zorg bij menigeen, als dit soort praktijken aan het licht komen. Anderen kunnen veel oppervlakkiger reageren, in de trant van: 'wat Herman en Irene hebben gedaan kunnen wij ook, alleen zullen wij het wat handiger aanpakken'. Zonde is dan net een besmettelijke ziekte, de één steekt de ander aan. Zo kan dit tot een praktijk worden die Gods toorn over de gemeente oproept: kunnen jongens en meisjes in hun verkeringsstijd nog wachten tot het moment, dat zij **elkaar** van God krijgen als man en vrouw?

Daarom zegt art.72 van de kerkorde, dat ook de aanstoot uit de gemeente moet worden weggedaan. Een aanstoot is een verleiding tot zonde, een struikelblok waarover een ander zijn nek breekt.

Dan kunnen **Herman** en Irene wel **in stilte** hun schuld voor God belijden, en niemand zal daaraan twijfelen, maar door een algeheel stilzwijgen zal geen van hun **leeftijdsgenoten** ook maar de indruk mogen krijgen dat hun praktijk wel in te passen valt in het gemeentelieven.

Vandaar dat in deze situatie het persoonlijke en het openbare samengaan: de zonde wordt **in alle opzichten** weggedaan, uit de relatie met God en uit het midden van de gemeente. Zo wordt de verzoening compleet. Wie dit zo kan zien, kan zich er alleen maar over verblijden. Dat geldt niet in het minst voor **Herman** en Irene zelf.

Draagvlak

Ik hoop dat **Bastiaan** Vis hier nog eens over na wil denken. Intussen kan het best zijn, dat hij met zijn opmerkingen een zeker gelijk heeft. Want de waarde van mijn kanttekeningen staat of valt met de vraag, of dit alles ook enigszins een draagvlak heeft in de praktijk. Leeft dit?

In het bijzonder denk ik dan aan het feit dat God zijn gemeente kan verlaten, wanneer de levenspraktijk zich niet stoort aan zijn heiligheid. De profeet Ezechiël kreeg ten tijde van de ballingschap hierover een indrukwekkend visioen: een rondleiding in de tempel, waarin hij de ene gruwel na de andere tegenkwam (hfst.8). Aan het eind van die rondgang zag hij de heerlijkheid van de HERE weggaan. De HERE verhief Zich en ging heen, door de Oostpoort (Ezech. 10 : 18-22, 11 : 22,23).

Om de zonde van Achan (de dief van Jericho) ging God niet met Israël mee naar de volgende stad, Ai. Door de zonde van die ene werd heel het volk in het ongeluk gestort (Joz. 7 : 25).

Om die reden is het een zaak van levende verbondenheid met God dat wij weten toe te zien op elkaar! De ouderlingen hebben de bijzondere taak hierin leiding te geven en de gemeente toe te rusten, maar ten diepste zal dit moeten leven onder allen die tot de kerk behoren.

Anders heeft **Bastiaan** Vis gelijk! Als meerdere stelletjes ongehuwd samenleven als man en vrouw, *en hun leeftijdgenoten weten dit zonder dat zij hier iets van zeggen*, dan wordt schuldbelijdenis voor de kerkeraad in het ene geval van Herman en Irene een *farce*. Dat past dan niet meer, het heeft geen basis meer, want in de gemeente wordt het leven in deze zonde geaccepteerd!

Wat te doen, als deze klacht de kerkeraad bereikt?

Als iemand zegt: 'Waar begint u aan, met schuldbelijdenis, want er zijn er nog wel meer die zo leven?'.

Daarop zijn twee antwoorden mogelijk: a. Als de kerkeraad ervan weet, kan hij zeggen dat hij in andere situaties dezelfde maatstaf aanlegt. b. Als de kerkeraad er niet (concreet) van af weet, zal de klager zelf worden vermaand in actie te komen. Kent hij de namen en de adressen? Dan gaat hij daar **naar** toe, volgens de regel van Mat. 18 : 15 (zie boven). Om naar vermogen te voorkomen dat jongeren van God vervreemden, of erger nog, dat God het in de gemeente voor gezien houdt.

Als een herder

De Here Jezus vertelde eens een **gelijkenis** van een herder. Van de honderd schapen bleek er 's avonds één te ontbreken. Het was verdwaald. Wat deed hij toen? Hij ging het zoeken, net zolang tot hij het vond. Zo bracht hij het thuis. Deze gelijkenis is wel bekend. De betekenis is duidelijk.

De samenhang echter is verrassend! Dit onderwijs vinden wij in Mat. 18 : 12-14, met in één adem er achter aan vers 15: Indien uw broeder zondigt (*d.i. een dwaalweg inslaat, waardoor hij de herder kwijtraakt en verongelukt*), ga heen, zoek hem, zie hem te winnen!

Daar mag voldoende uit blijken dat tucht geen vies woord is. Nee, *afschaffing* ervan is onbarmhartig! Dan mag iedereen verdwalen zonder dat iemand terugzoekt.

Geheel in diezelfde lijn is vinden en terugbrengen geen publieke terechtstelling. Nee, het is reden om samen ons te verheugen.

Het zal zaak zijn, in deze tijd van eindeloos relativeren van goed en kwaad, dat we tijdig *durven* te signaleren wat een dwaalweg is en wie daarop wandelt. En dan samen het beeld dragen van de Goede Herder!

Kivive november 1994, blz. 29

LOOPT U MOEILIK?
WEERHEIM
WEET ER RAAD OP!
Electro-scooters, div. modellen
Thuiszorg-hulpmiddelen
Verhuur-Verkoop-Nieuw-Gebruikt
Nieuw vanaf f 4950,- compleet

Laat u deskundig voorlichten. Vraag vrijblijvend in!
Desgewenst demonstratie aan huis.
Showroom Stationsweg 183, 3711 VG Barneveld.
Tel. 03420-12763. Rijswijk Delft. Tel. 015-123046

Wanhopig eenzaam. De wereld is vol met zulke mensen. Ook in de kerk zitten mensen zonder trooster. Niemand is er die hen troost. Zo voelen ze het. En zo is het ook vaak. Of misschien probeert iemand het, maar er zijn dingen waar geen troost tegen op kan.

Zeg niet te snel: maar God kan toch altijd troosten? Er zijn situaties waarin ook Gods troost uitblijft, of voor je beseft nietszeggend wordt. Echt, dan is er niemand die je troost. Iedereen die dat ontkent, verheft hij troosteloosheid alleen nog maar.

Lotgenoten

In onze maatschappij is het verschijnsel van de gespreksgroep ontstaan, lotgenoten die elkaar opzoeken en hun nood bij elkaar klagen. Hier is herkenning en erkenning. Hier is gelukkig niet de goedkope en te snelle troost. Hier hoeft je niet flinker te doen dan je je voelt. Hier mag je ongegeneerd huilen.

In de Bijbel treffen we deze lotgenoten ook aan. Mensen die ook in een gapend gat terecht kwamen. Van de ene dag op de andere. Mensen die ook verteerd worden door schuldgevoelens. Mensen die ook echt continu verdrietig zijn. De Bijbel is een heel veelsoortig boek. In deze wereld van God ontmoet je alle soorten van mensen. De Bijbel ontkent onze troosteloosheid niet. In het boek Klaagliederen treffen we iemand die dodelijk getroffen is.

Letterlijk niemand

Luister maar eens naar zijn verhaal. Naar zijn klacht.

'Niemand is er die mij troost.' Niemand, echt niemand. Niemand van de mensen van wie je het toch mocht verwachten, de mensen die toen het nog goed met je ging zo dicht bij je stonden. Ze laten het erbij zitten.

Je zoekt God, maar je kunt zelfs God niet vinden. 'Niemand is er die mij troost.' Ook God niet. Dat is nog wel het ergste van alles. Het hele hoofdstuk door horen we de klacht van de troosteloosheid, tot vijf keer toe (in vers 2, 9, 16, 17 en 21). Telkens dezelfde monotone klacht. De klacht dat de minnaars van vroeger het laten afweten, dat menselijke hulp en troost ontbreekt. Maar als we langer luisteren naar die herhaling van klachten, ontdekken we iets. De klager zegt het niet met zoveel woorden, maar hij bedoelt het wel: dat zelfs de HERE geen troost meer biedt. Wat een ontgoocheling. Wat een verwarring. Uitzichtloos.

Geen inbeelding

In het boek Klaagliederen is niet iemand aan het woord die zich inbeeldt dat zelfs God niet troost. Dat kan ook, en dat is al vreselijk genoeg: dat je het gevoel hebt dat God gewoon niet meer wil luisteren, dat Hij genoeg van je heeft, dat Hij je nu vaak genoeg heeft gewaarschuwd, maar dat je het nu maar eens moet voelen. Je kunt het gevoel hebben dan helemaal door God verlaten te zijn.

Maar in dit bijbelboek ontmoeten we iemand bij wie het ook echt zo was, dat God afstand hield. God was werkelijk razend op Jeruzalem. Hij onttrok ook echt alle troost aan zijn volk. Er was geen priester meer die voorbede voor je

M meditatief

deed; er was geen profeet meer over die je met een woord van God kon troosten. Het was echt afgelopen met de stad. De hemel was gesloten.

Wat dan? Wat moet je? Je hebt niemand meer. Je kunt maar één ding: klagen. Klagen tot God, ook al luistert Hij niet. Smeken om aandacht. Misschien gaat Hij luisteren. Misschien ook niet. Maar klaag je nood. Klaag het uit. Breng het onder woorden, je ellende, je hopeeloosheid, je troosteloosheid, je leegheid.

Als je niks meer over hebt, niemand, als je zelfs God kwijt bent roep Hem aan. In Jezus' naam, klaag het uit.

Niemand is er die haar troost onder al haar minnaars:

Ontstellend diep is zij gezonken,

niemand is er die haar troost;
want verre van mij is de trooster,

die mijn ziel verwikken zou;

Sion strekt haar handen uit,

niemand is er die haar troost:

Zij horen hoe k zucht,

maar niemand is er die mij troost.

Klaagliederen 1 : 2, 9, 16, 17, 21

Balen

Hij baalde. En niet weinig ook. Woedend had-ie thuis de deur dichtgeslagen. Die stomme verplichtingen ook altijd. Eindelijk had-ie zijn huiswerkeen keer op tijd **af**. Kon hij dat nieuwe **computerspelletje** mooi eens uitproberen. 's Kijken hoeveel levels hij kon halen. Had zijn moeder hem geroepen. Voor catechisatie. Daar had hij nou helemaal zin in. Op school was het al een **rottageweest**. Onverwacht een S.O. Slecht gemaakt natuurlijk. Een **sjacherij**nige leraar, het laatste uur. Hij voelde zich waardeloos.

En nu zeker vroom zitten doen op catechisatie. Nou, hem niet gezien.

Catechisatie

Mokkend liep hij het zaaltje van de kerk binnen. Buiten had-ie het nog net even doorgekeken. Meestal was dat genoeg om het redelijk te kunnen opzeggen. Gelukkig, het lukte om een beetje achteraan te zitten. Kon-ie mooi alles een beetje langs zich heen laten gaan. Als de dominee niet te lang doorging was er straks misschien nog even tijd voor dat spelletje. Level zes moest-ie kunnen halen. Level zeven werd heel wat moeilijker.

Hè, nu kreeg hij ook nog een beurt. Met een beetje hulp van de dominee kwam het er nog uit ook. Maar hij wist best dat de balerigheid er van afstraalde. 't Leek ook of de dominee even een fractie van een seconde langer naar hem keek dan normaal.

Daar voelde hij zich alleen nog maar rotter door. Tegen de man zelf had-ie niks. Ach, niemand begreep hem.

Soms wist-ie zelf niet eens waar dat gevoel precies vandaan kwam. Door de kleinste tegenslagen kon hij zich rot voelen. Op een of **andere** manier schuldig ook. Hij wilde helemaal ook niet rot doen tegen zijn moeder. En de antwoorden kende hij ook allang. Waarom je naar catechisatie moet? Vader en ik hebben je laten dopen. Heel bewust. En toen hebben we beloofd jou te laten vertellen wie de **HERE** is voor jou. En we willen graag naar beste weten en kunnen die belofte nakomen. Daarom.

Van binnen

O, ze moesten wat onderstrepen. 'God is door Christus mijn God en mijn Vader.' Dat wist-ie ook al. En dat benadrukte zijn schuldgevoel alleen maar. Van zichzelf was hij zeker weer niet goed genoeg. 'De **HERE** wist wel, jongens, hoe wij van binnen in elkaar zitten. En hoe ons gedrag in de loop der jaren zou zijn. Toch heeft Hij jullie en mij in de armen genomen.' Eigenlijk miste hij dat soms best wel. Gewoon nog even die sterke **arm** van zijn vader over zijn schouder. Dat kameraadschappelijke van vroeger, dat was er niet zo vaak meer. En 't was vooral zijn eigen schuld. Hij wilde gewoon niet laten merken dat-ie er behoefte aan had. Net zoals aan die knikjes van moeder. Alsof ze zonder woorden duidelijk maakte dat ze hem wel begreep. En dat 't gewoon ook niet altijd gemakkelijk was om **volwassen** te worden. 'God houdt net zo veel van ons als van zijn eigen Zoon. En de **HERE** houdt ook niet op dat tegen ons te zeggen. Niet dat-ie je gedrag altijd accepteert. Maar Hij houdt wel van je.'

W

wandelen met God

Niet te geloven

'Dat kan ik **nauwelijks** geloven.'

Zie je wel, Peter had er ook al moeite mee. 'Je doet toch alles fout!'

Hij was benieuwd hoe de dominee zich daaruit zou redden.

'Dat maakt het juist zo indrukwekkend, jongens. Wij doen inderdaad nog heel veel fout. Maar dat wist de **HERE** van tevoren al. En dat wast Hij juist voortdurend weg. In jullie en mijn plaats heeft Hij Christus perfect laten leven. En dat schrijft Hij bij op onze rekening. Je mag er zijn, voor Hem. Ook al kun je het soms nauwelijks geloven.

Want echt, dat is ook niet gemakkelijk om te geloven. Jullie zitten midden in een moeilijke leeftijd. Je voelt je waardeloos, je hebt je nukkken. Soms pakt wat je zegt heel anders uit dan je bedoelt.'

Doorzien

Hij betrapte zichzelf erop dat hij gespannen zat te luisteren. Nog steeds zat-ie onderuit gezakt. Maar met zijn aandacht was hij er helemaal bij.

'Dit is het hart van ons geloof, jongens. Die dagen hebben we allemaal. Het lukt niet. Alles zit tegen. Je baalt misschien wel van jezelf. Wie van jullie herkent dat?'

Aarzelend gingen een paar vingers omhoog.

Hé, daar had hij blijkbaar niet als enige last van.

'De **HERE** heeft dat allang doorzien. Toch heeft Hij zijn Zoon opgeofferd om van jullie te kunnen houden.'

Zo kon je dat dus ook bekijken. Eerst Gods liefde niet waard. Maar nu is God zijn Vader. Ja, door

Christus, dat begreep hij wel. Maar dan toch: een Vader. Net zo veel liefde voor hem als voor zijn eigen Zoon.

Begrip

Hè, 't was alweer tijd. Veel eerder dan hij had gedacht. Hij stapte het zaaltje heel anders uit dan hij binnengekomen was. Voor zijn goeie fatsoen kon-ie thuis natuurlijk niet laten merken dat zijn humeur sterk veranderd was. Bij binnenkomst maar een stuurs gezicht zetten. Meteen baalde hij van die gedachte. Dat was niet eerlijk tegenover moeder. Eigenlijk kon die er ook weinig aan doen dat hij zo kwaad weggelopen was. En achteraf was het maar goed ook dat ze hem naar catechisatie had gestuurd. Z'n baaldagen zouden nog wel niet verleden tijd zijn. Maar dat ene uurtje had hem een heel stuk verder geholpen. Voortaan wist hij dat er altijd Eén zou zijn, die hem begreep. Echt helemaal begreep, beter dan hijzelf misschien wel. En die toch van hem hield, ook al zat alles tegen. Hij kreeg er weer zin in. Zou dat ook iets te maken hebben met: God verandert mensen? Heel in 't klein. Maar voor hem was het heel ingrijpend.

Thuis

'Ha, jongen, was je er alweer? Fijn, dat je er bent.'

Zie je wel, moeder meende het zo kwaad niet.

'Gelukkig kijk je weer wat vrolijker dan net. Je sloeg zo hard met de deur. Ik dacht nog: die zal wel een beroerd uurtje hebben. Hoe was het?'

Ineens had-ie zin om het allemaal maar te vertellen. 'Ja, 't begon ook beroerd. Ik baalde. En niet weinig ook.' En toen vertelde hij maar wat hem zo geraakt had. En geholpen. Dat God wel wist hoe hij in elkaar zat. En toch van hem hield. En hem begreep.

'Ja, jongen, en je hebt ook altijd nog een vader en een moeder die dat proberen. Ik had het wel door. Misschien reageren wij ook niet altijd even goed. Soms voel ik me zo tekort schieten tegenover jullie. Het moment is ook niet altijd geschikt om even rustig te praten. En ik heb ook mijn beperkingen, dat weet ik heus wel. Dan ben ik zelf ook zo blij dat ik van verzoening mag leven. Net als jij. Dat is voor mij het mooiste wat er is. Als ik jullie iets wil meegeven voor je leven, dan dat wel. En **wanneer** het met ons soms niet klikt, heb je gelukkig altijd de **HE-RE** nog.'

Fijn

Fluitend liep hij even later de trap op.

Voor dat computerspelletje was nu geen tijd meer. Een andere keer dan maar. Weet je wat: hij zou nog eens nalezen wat de dominee had uitgelegd.

'God is dankzij zijn Zoon Christus ook mijn God en mijn Vader.'

Fijn, zo'n Vader. Daar had je wat aan!

REEDS 140 JAAR

donatus **VERZEKERT VERTROUWD**

DONATUS,

- is bij uitstek specialist in het verzekeren van kerkelijke eigendommen
- verricht gratis inspecties en taxaties door eigen, speciaal opgeleide bouwkundig experts
- is een non-profit maatschappij. De winst wordt aan de ledenverzekerden uitgekeerd in de vorm van premie-restitutie. (Over de afgelopen 10 jaar gemiddeld 50%!)
- kent op maat gesneden polisvoorwaarden, zoals een extra-kostendekking indien na een schade het gebouw niet meer voor kerkelijke diensten kan worden gebruikt en naar elders moet worden uitgeweken.

Onderlinge Verzekering Maatschappij Donatus u.a.

Postbus 5055
5201 GB 's-Hertogenbosch

Telefoon 073 - 122166
Telefax 073 - 890365

Vraag vrijblijvend om een offerte of gesprek, ook als u nog elders verzekerd bent. Het verplicht u tot niets.

DE WERKELIJKHEID VAN ZIJN KOMST

F. van der Pol

Eindtijd-besef in historisch perspectief 1

Er is een tijd geweest dat in ons land brandstapels werden opgericht. Het was de tijd waarin werd geschreven: Dat ik in alle droefheid en vervolging met opgeheven hoofd Hem als Rechter uit de hemel verwacht, die al zijn en mijn vijanden aan de eeuwige ondergang overgeven, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich nemen zal in de hemelse blijdschap en heerlijkheid. Het was de tijd waarin werd beleden: Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen, om ten volle te genieten de beloften van God in Jezus Christus, onze Here.

Zien wij uit naar de dag dat Hij als Rechter zal verschijnen?

Onderweg naar zijn komst

Gezeten aan Vaders rechterhand regeert Christus alles, totdat Hij komt. Onze belijdenis zegt dat Christus druk bezig is zijn terugkeer voor te bereiden. Van hemelvaart tot wederkomst is een heel eind. Al weer zo'n twintig eeuwen zit Christus op de troon. Voor ons gevoel misschien op afstand. Maar Christus komt! Alles loopt uit op de dag van zijn komst. Bij zijn afscheid zei Jezus nadrukkelijk: Ik kom weer.

Ook wie Hem niet wilden aanvaarden, kregen het te horen: Van nu aan zult ge de Zoon des Mensen zien, komende op de wolken.

Als de geschiedenis in het slot valt, zijn er twee soorten mensen. Wegvluchtende mensen die hun eigen weg gingen. Ze kozen voor een le-

ven zonder de Here. Ze negeerden God. Aan het eind van de tijd zullen er ook mensen zijn die zich vasthielden aan de Here. Ze geloofden het Evangelie van de reddende komst van de Zoon van God. Met het oog op het oordeel trokken zij zich telkens weer op aan het Woord van God: Zie, Ik kom spoedig! Ze zagen er naar uit, dat de Here zelf op een teken, bij het roepen van de aartsengel, bij het geluid van de bazuin, zou neerdalen van de hemel.

De werkelijkheid van hemel en hel

Het zal een dag zijn als alle andere. De mensen zullen eten en drinken, werken en slapen; druk bezig met zaken. En dan ineens die bazuin. Voor het oog van alle mensen zal

Achtergronden

Hij verschijnen. Christus komt terug naar onze aarde. Engelen omringen Hem. Ze gaan uit, brengen alle gelovigen uit alle delen van de wereld samen. Dan neemt Hij plaats op de rechterstoel. Om te oordelen alle mensen vanaf Adam. Ook wij zijn er bij.

Onlangs vroeg D. Koole in het *Nederlands Dagblad* aandacht voor hemel en hel. Hij deed dit met het oog op de gemeente. De heden-daagse theologie, zo merkte hij op, kan niet meer uit de voeten met de begrippen hemel en hel. De wetenschap hanteert een wereldbeeld waarin voor hemel en hel in termen van ruimtelijke locaties geen plaats meer is. De groei van de materiële welvaart heeft een levensgevoel doen ontstaan dat de gedachte aan de hemel naar de rand van de denken belevingswereld van de mens heeft verdrongen. Gedachte aan en de angst voor de hel zijn vervaagd. Koole kwam tot de conclusie dat over het algemeen in de prediking over de toekomstverwachting van Christus' gemeente en over de toekomst van hen die daartoe niet echt behoren, nog slechts in vage termen wordt **gesproken**.¹

Echter: 'De werkelijkheid van hemel en hel mogen we niet laten vervluchtigen. Het werkelijke zicht op God, ook op de liefde van God, wint aan diepgang en wordt groter als we rekenen met de toom en het gericht van God'.² Over de troost en de heerlijkheid van het hemelleven moet de prediking blijven informeren. Ook de prediking van het gericht over allen die Christus niet willen aannemen, moet overtuigend worden gehoord. De kerk van Christus en elke gelovige persoonlijk mogen de hemel niet uit het

oog verliezen. De vraag is hoe in een cultuur die zover van God vreemd is, christenen zélf woorden als oordeel, hemel en hel beleven. Het is te verwachten, dat het verdwijnen van deze termen uit de belevingswereld van medemensen niet zonder invloed blijft op de praktijk van het christenleven. Verlangen we naar de volle openbaring van het rijk van God en naar de volmaakte gemeenschap met de Here? Nemen we de realiteit van de antipode, de hel, genoeg serieus?

Dood, gericht, hemel en hel in de (late) Middeleeuwen

In enkele bijdragen gaan we in op de achtergrond van de termen dood, gericht, hemel en hel. De problematiek is actueel, maar het heeft zin om deze in het licht van de geschiedenis neer te zetten. Het gaat namelijk om oude vragen. Het begrip zonde blijkt daarin van wezenlijke betekenis. Hoe ging men in de (late) Middeleeuwen met dit probleemveld om?³ Voor we daarover enkele zaken naar voren halen, geef ik eerst nog enkele begrippen die met het eindtijd-besef samenhangen. Met het oog op het vervolg is het goed ze hier even te noemen. Wie spreekt over wat de mens na dit leven (ver)wacht, de plaats waarheen hij gaat, het toekomstige leven, heeft het over *eschatologie*. Het geloof dat dit einde op handen is, hoort thuis in de *apocalypiek*. Radicale vormen van *apocalypotiek* hebben in de geschiedenis tot allerlei onverantwoorde acties geleid, pogingen om de maatschappij met geweld te herstructureren. *Milleniarisme* behelst het geloof dat de 'finale' wordt ingeleid door een (duizendjarig) rijk van vrede en gerechtigheid hier op aarde; en dat die gerechtigheid collectief zal zijn en door allen overvloedig wordt ervaren. Verder zijn er in de loop van de tijd heel wat mensen van allerlei plumaage geweest, die dachten dat ze het einde van de wereld, de jongste dag, konden dateren.

Dit alles raakt het verstaan van de geschiedenis, het beeld over de tijd, de christelijke datering, het inschatting van de tekenen van tijd. Wie er oog voor heeft, ontdekt hier een uitermate boeiende materie.

De stad van God

We zien in de Middeleeuwen uitgebreid aandacht voor het hemels Jeruzalem als de stad van God. Zowel de theologie als de devotie gingen voor een belangrijk deel terug op Augustinus⁴, auteur van *De stad van God*. De kerkvader schildert de strijd tussen de twee steden, de stad van God of de hemelse stad en de stad van de duivel, de aardse stad. Dit gevecht eindigt met de overwinning van de stad van God. In het ene menselijke geslacht zijn twee leefgemeenschappen aanwezig. Bij alle verschil tussen de mensen en de volken bestaan er eigenlijk maar twee gemeenschappen, beide op weg naar een eindgericht. De ene vormt met boze engelen een front, tot ze de eeuwige straf ondergaan. De andere stad zal met de goede engelen eeuwige heerlijkheid ontvangen. Daarvoor komt Christus uit de hemel terug. De wereldgeschiedenis eindigt met een oordeel van God, volgens de norm van goed en kwaad. In het voorlaatste hoofdstuk bespreekt Augustinus de eeuwige straffen en in het slotboek, Boek 22, omschrijft hij de gelukzaligheid van de burgers van de heilige stad. De stad van God wortelt in God. Ontstaan uit de liefde van God, is er bij deze burgers een voortgaan en wandelen in de waarheid van God. Ze zien uit naar de volheid van het rijk. Daar zal God alles zijn in allen. Het werk eindigt met de prachtige woorden: Het zal een eeuwige sabbat zijn. Daar zullen wij rusten en zien, zullen wij zien en liefhebben, zullen wij liefhebben en lofprijzen.⁵ Deze sabbatsrust vinden we ook terug in een ander werk van Augustinus, de *Belijdenissen*. Dr. J. van Oort gaf van gedeelten een *herdichting*⁶, onder andere:

GEBED OM VREDE EN RUST

*Gij die alles ons gegeven hebt,
Here onze God,
geef ons nu Uw vrede:
de vrede van de rust,
de vrede van de sabbat,
de vrede zonder avond.*

*Ons meldt de stem van Uw boek
dat Gij op de zevende dag
na het voltooiën van Uw zeer volmaakte werken
– hoewel Gij ze in rust gemaakt hebt –
zelfgerust hebt.*

*Dat staat geschreven
om ons tevoren te melden dat ook wij
na het volbrengen van onze werken
– die daarom zeer goed zijn omdat U ze ons gaf –
op de sabbat van het eeuwige leven
rust zullen vinden in U.*

Deze woorden van Augustinus houden verband met wat gezien wordt als de uiteindelijke bestemming van de mens: rust vinden in God.

¹ 'Hemel en hel uit het vizier?' (2), ND 13 dec. 1994.

² Drie Apeldoornse en drie Kamper (oud-) docenten zijn bezig geweest met vergelijkbare zaken. J.W. Maris, F. van der Pol (red). *De zonde uit beeld. Bijbels schuldbesef en modern levensgevoel*. Barneveld, 1994. Het hier geciteerde werd gezegd bij de boekpresentatie.

³ in *De zonde uit beeld* wordt het zonde-begrip verbonden met een historische traditie die teruggaat tot Luther en diens ontdekking van het evangelie van schuld en vergeving. In deze artikelen concentreer ik me op de tijd die aan de reformator voorafgaat.

⁴ *De Sententiën* van Lombardus (gest. 1164), de basistekst van alle middeleeuwse scholastieke theologiebeoefening, bestaat grotendeels uit Augustinus-citaten. In de veertiende eeuw vormen figuren als Aegidius Romanus, Thomas Bradwardine en Gregorius van Rimini een middeleeuwse Augustinus-school met brede uitstraling. Binnen tal van kloosters waren werken van Augustinus aanwezig. Zijn belangrijke positie als kerkdieraar klinkt door in gebedsteksten in de volkstaal die aan hem werden toegeschreven.

⁵ Aurelius Augustinus, *De stad van God*. Vertaald en ingeleid door G. Wijdeveld. Baarn/Amsterdam 1984, 1201.

⁶ *Bij God leeft ons goed. Bidden met Augustinus*. Vertaling en toelichting door Dr. J. van Oort. Leiden 1993, 62. Aangehaald worden hier het eerste en de beide laatste verzen, die teruggaan op de *Belijdenissen*, XIII, 35, 50-36, 51.

DE BIJBELUITLEG VAN DREWERMANN

P.H.R. van Houwelingen

De Duitse theoloog en psychotherapeut Eugen Drewermann staat in Nederland volop in de belangstelling, hoewel zijn opvattingen bepaald niet onomstreden zijn. In conflict geraakt met de Rooms-Katholieke Kerk, werden hem al zijn bevoegdheden ontnomen.

In de serie 'Amersfoortse Studies' van de Evangelische Hogeschool, bevat deel 16 de teksten van een studiedag, gewijd aan de bijbeluitleg van Drewermann. Er worden kritische kanttekeningen gemaakt bij zijn theologie (door ds. C.N. van Dis, Hervormd predikant), bij zijn exegetische methode (door drs. W.G. Rietkerk, Nederlands Gereformeerd predikant) en bij zijn dieptepsychologie (door drs. A.Th.

Hegger, psycholoog bij het GLI-AGG). Uit hun bevindingen geef ik het volgende door.

Drewermann probeert met zijn theologie een brug te slaan tussen de Bijbel en de moderne mens. Hij doet dat door de Bijbel psychologisch te interpreteren. Daarbij wordt de bijbelse geschiedenis opgevat als een reeks innerlijke ervaringen van de mens. Tegen deze exegetisch-theologische benadering geldt nog altijd wat prof.

B. Holwerda indertijd ten aanzien van de prediking heeft benadrukt: het heil van God is historie en moet ook als historie worden uitgelegd en bepreekt.

Verlossing betekent voor Drewermann geen bevrijding van schuld

Boekbespreking

voor God, maar bevrijding van de angst die het mensenleven teistert

De oplossing van zijn dieptepsychologie blijkt echter te bestaan uit een tamelijk willekeurige mix van inzichten van Freud, Jung en Adler (die het onderling allerminst eens waren!). Hier is de conclusie dat men een psychologische benadering beter kan richten op de bijbel-lezer dan op de figuren uit het bijbelverhaal, die immers niets terug kunnen zeggen.

Een leerzame Amersfoortse Studie!

N.a.v. C.N. van Dis e.a., *Eugen Drewermann: psychologische uitleg*. Te bestellen door overmaking van f 10,- (incl. porto) op giro 6560042 t.n.v. Bijbel en Wetenschap, Amersfoort, onder vermelding van A.S.-16.

Prof. J. Kamphuis

Het hallel van de kinderen

- de plaats van de kinderen in de lof voor God -

Het lijkt zo vanzelfsprekend: de Bijbel een boek voor volwassenen. Maar zijn we dan niet verkeerd bezig? Of kijken we op een onjuiste manier naar de kinderen in de Bijbel?

Prof. J. Kamphuis probeert ons antwoord te geven op deze vragen en geeft ons 'voortgezet onderwijs' over het 'hallel' bij de kinderen.

Uitgebreid behandelt hij enkele Schriftgegevens over de kinderen en hun vreugde(-lied). Ook hoe de Geest van God de kinderen in de gemeente tot vreugde voert. Want de Bijbel spreekt over die kleine hallel-zangers anders!

218 pagina's, gebonden, f 28,-.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 01100-15591, Fax 01100-16492

THEOLOGIE VAN DE RECONSTRUCTIE

J.A. Boersema

Een nieuw sleutelwoord uit Afrika

Afrika heeft de laatste jaren stormachtige perioden doorgemaakt. In veel journaalbeelden doken ook regelmatig kerkelijke leiders op die, al dan niet getooid in ambtelijke gewaden, hun commentaar of zienswijze op de actualiteit ten beste gaven. Van de Zuidafrikanen Desmond Tutu en Allan Boesak is bekend dat zij, in verschillende mate, de bevrijdingstheologie aanhangen.

Nog een voorbeeld: kerkelijke leiders in Rwanda riepen leiders van politieke partijen bijeen. Er werd overeenstemming bereikt en zo speelden kerkelijke leiders een rol bij het tot stand komen van een voorlopige regering. Dit is hetzelfde Rwanda waar een van de ergste burgeroorlogen woedde die Afrika in deze eeuw heeft gekend.

Wat weten we van de drijfveren van deze kerkelijke leiders? Waardoor worden deze theologen geïnspireerd? Afrika is groot en er is veel gaande. Iets over een nieuwe vorm van theologie in Afrika is het onderwerp van dit artikel. De theologie van de reconstructie. Is zij wel nieuw? Of is zij slechts een verkapte bevrijdingstheologie?

Een nieuw sleutelwoord

Afrika is nu al dertig jaar onafhankelijk. Het moet op eigen benen staan. Een moeizaam proces dat dagelijks doorgaat. De problematiek die met deze politieke en economische werkelijkheid gepaard gaat, houdt ook Afrikaanse theologen bezig. Zo werd in 1991 op een conferentie van kerken in geheel Afrika (CETA) een nieuw sleutelwoord

geïntroduceerd: theologie van de reconstructie. Deze theologie wil een basis leveren voor de opbouw van een nieuwe samenleving. Wat houdt deze theologie in en hoe nieuw is zij?

Reconstructie: geen conflict maar opbouw

Een belangrijk vertolker van deze reconstructietheologie is de Zairees

Eeliasatie en zending

Deze man wil niet alles opgeven in het verzet tegen het

kolonialisme. Hij spaart Afrika niet bij het opmaken van de balans na dertig jaar onafhankelijkheid.

'Hoe staat het er met ons voor?

Afrika is economisch failliet, politiek immobiel, men is bang, het onderlinge vertrouwen is geschokt.

Van een continue ontwikkeling, opbouw, is geen sprake. Afrika is niet in een crisis vanwege haar betrekking tot het Westen, maar omdat ze zelfbewustzijn mist, geen beeld van eigen bestemming heeft en geen steunpunt heeft' (Mana, 90).

Het gaat Mana om de opbouw van Afrika. Deze opbouw kan hij echter niet los zien van de opbouw van de wereld. De kerken moeten een belangrijke bijdrage leveren. Alle wetenschappen moeten ingeschakeld worden. Afrika staat niet op zichzelf. Hij gaat zelfs zo ver om de geschiedenis van het Westen, Afrika's geschiedenis te noemen. De kerk ging eerst haar weg in het Westen. Vandaar is ze ook in Afrika gekomen. Het Christendom is universeel. Afrika kan niet afstandelijk gaan kijken welke weg voor haar het meest geschikt is. Ze is opgenomen in een geschiedenis, draagt zelf de schuld voor tekorten en ze moet zich richten op Christus, om de weg van het leven, de weg van de liefde te kunnen bewandelen.

Afrikaanse theologie

Meestal wordt een onderscheid gemaakt tussen twee vormen van Afrikaanse theologie. Daar is in de eerste plaats de *politieke theologie*, de echte bevrijdingstheologie zoals van de Zuidafrikanen Desmond Tutu en Allan Boesak. In deze theolo-

gie valt de schijnwerper niet op onze redding door God van de misdaden die wij tegen God hebben begaan. Het licht valt op bevrijding van misdaden die mensen elkaar aandoen. De bevrijdingstheologie vindt het goedkoop, dat de kerk vaak spreekt over eeuwig heil en aan wantoestanden op aarde weinig doet. De kerk zal moeten veranderen en kerk voor de armen moeten worden.

In de tweede plaats is daar de *identiteitstheologie*. Deze Afrikaanse theologie wil in hoge mate gebruik maken van Afrikaanse verworvenheden en de Afrikaanse cultuur. Te denken valt aan de grote nadruk op levenskracht en vruchtbaarheid, gemeenschapszin, openheid voor het transcendente, sociaal evenwicht, harmonie tussen het zichtbare en het onzichtbare (Mana, 39).

De reconstructietheologie laat zich niet bij één van deze twee stromingen indelen. Ze wil beide combineren en er bovenuit komen.

Bronnen

Mana zoekt voor zijn theologie van de reconstructie een zeer brede basis. Hij **kies**t niet voor de modieuze theologie van de bevrijding, die alleen maar kan bestaan door zich af te zetten tegen kolonisatoren. Hij **kies**t ook niet voor een modieuze Afrikaanse theologie, waarbij specifiek Afrikaanse elementen de sleutel van de wederopbouw aanreiken. Hij is op zoek naar een nieuw spoor, dat nu de weg kan wijzen. Hij put uit het Griekse denken over het 'zijn', dat het Westerse denken over het leven heeft beïnvloed. Hij put ook uit de Hebreeuws-Joodse traditie van 'het Woord', maar hij meent dat het Woord van God te vinden is bij de drie wereldgodsdiensten die over het Woord spreken (Jodendom, Christendom, Islam). Hij put uit de Afrikaanse traditie van het leven, die uit het oude Egypte komt en waarbij de vruchtbaarheid de schakel is tussen het zichtbare en het onzichtbare.

Tegen Mana wordt wel ingebracht dat de belangrijkste drijfveren van de Afrikaanse theologie door hem niet worden onderkend. De Afrikaanse theologie immers, probeert klaar te komen met vragen die worden opgeworpen door christenen die zich afvragen hoe zij hun geloof kunnen beleven in een wereld, waarin geesten, voorouders en door persoonlijke vijanden uitgeoefende geheimzinnige krachten niet een folklore, maar realiteit zijn (Van 't Spijker, 67).

Ik deel deze mening niet. Ka Mana heeft beslist wel aandacht voor specifiek Afrikaanse elementen. Maar tegelijk voor veel meer. Hij wil zeker letten op de toevlucht die mensen zoeken bij de traditionele Afrikaanse religies, maar tegelijk openstaan voor de grote wereldreligies, die volgens hem net als het Christendom de fundamentele erfenis van heel de mensheid vormen. Daarbij keert hij zich tegen eenzijdigheden. Hij meent die waar te nemen bij M. Bilolo, die de wortels van de traditionele Afrikaanse religies in het Egypte van de Farao's zoekt. Daar werd onderscheid gemaakt tussen de schepper en de schepselen, tussen het ene en het vele, tussen leven en dood. Maar men wilde dit niet tegenover elkaar stellen, zoals in Westerse culturen en Westerse theologie, waarbij dan het geweld of het conflict als motor van ontwikkeling wordt gezien. Aldus Bilolo.

Er zijn ook Afrikaanse theologen die menen dat bij de oude Afrikaanse godsdiensten dezelfde verborgen kennis zit als bij het Gnostische Christendom. Men is zeer gevoelig voor de aanwezigheid van het onzichtbare in het hart van het zichtbare.

Ka Mana waarschuwt dat zulke bewegingen gevoelig zijn voor politieke uitdagingen. Bilolo vergeet z.i. dat men in de Hebreeuws-Joodse wereld ook heeft nagedacht over de schepping, maar op een wijze die niet teruggaat op de geest van Egypte. Het ontgaat Bilolo dat juist in de Hebreeuws-Joodse wereld

het Christendom is ontstaan. Hier werd een geheel nieuwe boodschap gehoord, het evangelie van Jezus Christus. God heeft zich in Hem geopenbaard.

De vraag rijst wel wat Gods openbaring voor Mana betekent. Want hij prijst het Christendom als de bakermat van een geheel nieuwe mythe (Mana, 78-83). Deze term maakt ongerust.

De Bijbel als boek van wederopbouw

Ka Mana ontwikkelt zijn gedachten verder aan de hand van de Bijbel. Hij gebruikt de Bijbel niet als een boek dat vertelt wie God is, maar alleen als een boek dat zegt wie wij zijn en wat wij moeten doen. Niet het Christendom als godsdienst is voor hem de weg om uit de crisis te komen, maar hooguit de christelijke ethiek. De Bijbel leert ons om ver vooruit te zien en hoge verwachtingen (door Mana steeds utopieën genoemd) te koesteren. Dit roept een beter geweten op dat streeft naar veranderingen (Mana, 126-128).

Hoofdmomenten uit de Bijbel zijn voor hem:

1. *Het verhaal van de schepping en de val van de mens.* Hij ziet deze geschiedenissen als symbolen, als mythen, en niet als feitelijkheden.

Hier treft de overeenkomst met P. Ricoeur die spreekt over de 'adamitische mythe' en meent dat het voor de mens het meest aannemelijk is om in zijn denken uit te gaan van een gevallen staat. De mens is het begin van het kwaad, binnen een schepping die haar begin reeds heeft gekregen in de scheppende daad van God.

Door deze mythe traint de Bijbel de mensen om altijd weer een utopie te blijven najagen, een nieuw paradijs, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde,

waarop gerechtigheid woont. Alleen de mens met verbeeldingskracht kan reconstruerend bezig zijn.

2. Ook *de geschiedenis van Kain en Abel* is leerzaam. Mensen behoren als broeders samen te wonen. Destructieve krachten in de mens verhinderen dit. Tegen die krachten moet worden opgetreden, maar daarbij wil God geen eindeloze bloedwraak jegens broedermoordenaars. Dezelfde boosheid blijkt uit *het verhaal van de zondvloed*, dat tegelijk laat zien dat God toekomst garandeert. De geredde mens voelt zich geroepen tot het bouwen van een altaar: erediens is wezenlijk voor een mens.
3. *De geschiedenis van de torenbouw in Babel* vertelt ons dat de mensen zich gedrongen voelen samen te bouwen, maar daarbij vaak een verkeerd uitgangspunt hebben. Zij streven dan naar een eigen ideaal, letten niet op denkbeelden van anderen en al helemaal niet op het Woord van God. Het gevolg is dat de mensheid hopeloos verstrooid raakt.
4. *De geschiedenis van de uittocht* en alles wat erop volgt laat zien hoe noodzakelijk bevrijding van despotische macht voor mensen is en hoe noodzakelijk *wederopbouw* is. De opbouw wordt voorbereid in de woestijn waar de wet gegeven wordt. De Tien Geboden worden door **Mana** opgesomd. Deze opbouw vindt plaats in Kanaän, waar echter ook vele Baals zijn. Die zijn even bedreigend als de Farao. Waar mensen plaatselijke machten, zichtbare of onzichtbare, vergoddelden, verliest men God die bevrijding gegeven heeft. Men wordt doof voor zijn scheppende woord en kan ook niet samen iets opbouwen. Profeten moeten keer op keer waarschuwen.
5. De grote favoriet voor **Mana** is *Nehemia*, de restaurateur aan het einde van de oudtestamenti-

sche periode. In diezelfde tijd komt helaas het exclusivistische denken bij de Joden op, dit staat haaks op echte opbouw. Wie meent dat hij zelf of zijn volk alles is, kan niet met anderen samenwerken.

6. Later komt hier het farizeïsme bij, waartegen Jezus gestreden heeft. *Johannes de Doper* riep op tot bekering. Na hem kwam *Jezus*, de maatstaf voor allen en alles. Aan Hem is te zien dat het Woord onder ons wil wonen. Hij toont de realiteit van genade, een liefde die een en al actie is. Het kruis is niet de plaats van lijden en dood van een onschuldig veroordeelde, maar symbool van radicale verandering. *Pinksteren* maakt het universele doel van het Christendom nog duidelijker.

Ka **Mana** leest de Bijbel niet als een boek van het heil, maar als een boek over het bouwen. Hij gelooft niet in een daadwerkelijk ingrijpen van God in de geschiedenis van Israël en van de apostolische kerk. Hij gelooft niet in een verbond en niet in een Middelaar. Hij schrijft over de bouwende mens die zich op Jezus moet oriënteren. Voor deze bouwende mens is de Bijbel wel het voornaamste document. De Bijbel is voor **Mana** geen openbaring van God. Theologie is bij hem niet meer dan nadenken over religiositeit. De bouwende mens met veel verbeeldingskrachten sterke visie kan Afrika en de wereld bouwen in tijden van crisis.

Achterhaald

Wat leren we van **Ka Mana**? Het boek van **Ka Mana** laat zien hoe achterhaald de theologie van de bevrijding is. Bevrijdingstheologie heeft vaak ontkend alleen maar een variant van het marxisme te zijn. Haar uitgangspunt was de schrijnende nood van de armen, zo zei ze. Maar **Ka Mana** heeft aangetoond dat ze modieuze en eenzijdig is. Ze leeft uit re-

actie en beantwoordt de schuld-vraag verkeerd. De armen hebben ook hun schuld. De kerk moet niet aan de kant van de armen zonder meer gaan staan, maar aan de kant van de mens, of die nu arm is of rijk. Elk mens heeft het woord van genade nodig. Dit hebben gereformeerde theologen altijd al over de bevrijdingstheologie gezegd. Geloof moet uit de daden blijken (Jacobus 2 : 26). Dat is een wijsheid van de Heilige Geest. Velen hebben in de loop der eeuwen daarna geleefd, zoals ook velen ertegen gezondigd hebben. We hebben geen bevrijdingstheologie nodig om ons dat te leren. Van gereformeerde zijde is ook op andere wijze op de bevrijdingstheologie ingespeeld. C.J. de Ruijter heeft gewezen op goede accenten in de bevrijdingstheologie. De kerk zal zich diepgaand bezig moeten houden met de nood van de wereld. Hij pleit voor een opwaardering van het diaconaat van de kerk als middel waardoor het heil van Christus realiteit wordt in deze wereld (De Ruijter, 163).

De vraag rijst wel bij mij of we er als gereformeerden verstandig aan doen de opwaardering van het kerkelijk diaconaat te motiveren vanuit goede accenten in de bevrijdingstheologie nu zo duidelijk door Ka Mana is aangetoond hoe achterhaald deze vorm van theologie is.

Vooruitgang?

Is wat **Ka Mana** voor de bevrijdingstheologie in de plaats stelt, de reconstructietheologie, een verbetering? Het is geen vooruitgang als men van aanhanger van de bevrijdingstheologie volgeling van **Ka Mana** wordt. Je kiest dan voor een bepaalde filosofie en je vertrouwt je niet aan God toe. Het Woord van God laat de echte reconstructie zien. Mensen worden ingeschakeld om mee te bouwen. Ze mogen de nieuwe hemel en nieuwe aarde, die werkelijk zullen komen, daarbij voor ogen hebben. Dat is de visie

die de bouwende mens moet hebben. Deze sterke overtuiging wordt door het Woord van God aange-reikt op een veel duidelijker wijze dan Ka Mana inziet.

Nav.: Ka Mana, *Théologie africaine pour temps de crise*. Christianisme et reconstruction de l'Afrique. Parijs 1993.

C.J. de Ruijter, *De horizon van het heil*. Theorie en praxis bij Johann Baptist Metz en Clodovis Boff, mede in verband met de verkondiging en het diaconaat van de kerk. Kampen 1992.

Ook werd geraadpleegd:

Over Ka Mana: Gerard van 't Spijker, 'Theologie der reconstructie. Een nieuw sleutelwoord in Afrika', in: *Wereld en Zending*, 1993, 2, 57-68.

Over Paul Ricoeur: K. Veling, *Luisteren en spreken*. Over het streven naar autonomie in wijsgerig onderzoek. Groningen 1980.

Ds. C. van de Velde wil met het boekje *Ik vouw mijn handen*, een helpende hand bieden om in verschillende situaties van het leven geschikte woorden te vinden voor het gebed. Het boekje is te beschouwen als 'een handvol gebeden'. Het is uitgegeven door Kok Voorhoeve en Filippus, Gereformeerd traktaatgenootschap, heeft 62 pagina's en kost f 14,90.

Zoals de titel al aangeeft, is *Opdat gij gelooft* een boekje over geloven. Ds. J.C. Maris probeert in dit boekje, voor wat betreft allerlei aspecten van het geloof, leiding te geven naar Gods Woord aan jong en oud. Het is een uitgave van Uitgeverij De Banier-Utrecht. Omvang: 90 pagina's. De prijs bedraagt f 14,75.

In *Onze houding tegenover Rome* probeert de ex-rooms-katholiek ds. H.J. Hegger, de dialoog tussen Rome en Reformatie te bevorderen, door met name een uiteenzetting te geven over het verschil van wat Rome en Reformatie onder genade verstaan. Omdat hij in 1948 protestants werd zou hij volgens de uitgever een brugfunctie kunnen vervullen. RDU b.v. Maassluis is de uitgever van het boekje, dat 64 blz. heeft. De prijs bedraagt f 9,95.

Verder nog twee brochures van ds. Hegger: *Wil je eeuwig leven?* en *Rome en de Bijbel*. De eerste brochure beschrijft een mogelijkheid om van de binding aan eigen zelfzucht los te komen. In de tweede brochure legt de schrijver de leer van de Roomse kerk naast de Heilige Schrift, zodat de lezer zijn of haar eigen conclusies kan trekken. Ook deze boekjes zijn door RDU uitgegeven en ze kosten allebei f 2,50.

Na het laatste uur is een boek waarin drs. P. van Kampen (verbonden aan de Ned. Geref. kerk in Wageningen) een overzicht geeft van het 'geloof' in reïncarnatie. De schrijver acht dit 'geloof' onverenigbaar met het Bijbels geloof.

N nieuw uitgekomen

Hij toont aan dat het een neppeloof met grote geestelijke gevaren. Kok Voorhoeve heeft het boek (220 blz.) uitgegeven. De prijs bedraagt f 32,50.

De volgende twee boeken zijn uitgegeven door Kok Voorhoeve i.s.m. de VBOK. Het boekje *Geen zorgenkind?!*, geschreven door Jenny Vader-Lemstra, gaat over de periode van het in verwachting-zijn tot en met de thuiskomst van een gehandicapt jongetje. Het boek is positief getoonzet, maar toont duidelijk de moeite en het verdriet die het zorgen voor gehandicapte kinderen met zich meebrengen. De prijs: f 17,90 (75 blz.).

Ik zoek ogen die luisteren is samengesteld door Mirjam Neele en geeft een aantal praktijk-voorbeelden, waarin beschreven wordt waaruit de problemen rond een ongewenste zwangerschap bestaan. Het boekje heeft 88 pagina's en kost f 19,90.

In de Transparant Reeks van Uitgeverij Groen en Zoon verscheen *Herenmuiterij*, geschreven door dr. R. Kuiper. Het gaat over spanningen die bestonden binnen de Anti Revolutionaire Kring in de tijd van 1871-1894. Die spanningen leidden uiteindelijk tot een scheuring n.a.v. de kiesrecht-kwestie. Het boekje heeft 100 pagina's en kost f 24,95.

Biotechnologie in de landbouw is uitgegeven door Buijten en Schipperheijn i.s.m. de Reformatorische Maatschappelijke Unie. In deze studie gaat het om de ethische beoordeling van het gebruik van moderne biotechnologie in de landbouw. Dr. M.C. Blok en dr. ir. H. Paul vormen de eindredactie. De prijs bedraagt f 14,90 (80 blz.).

Nieuw uitgekomen bij Kok Voorhoeve is het boekje *Voor jou wel duizend lieve namen* met gedichten over geboorte en zwangerschap. De gedichten zijn geschreven door Ina Sipkes de Smit. De prijs bedraagt f 13,90 (48 blz.).

Een kerstpreek van Luther

Mevrouw *De Vries-Hojland* schrijft in *De Wekker* van 23 december 1994 over het vieren van het kerstfeest. Hoe vaak hebben we dit al niet gedaan? Dringen de bekende woorden uit het evangelie nog wel altijd tot ons door? Zij geeft vervolgens iets weer uit een preek van Luther:

In een preek, die hij op 25 december 1530 in Wittenberg hield, wijst Luther ons op een groot gevaar, dat ons op dit punt bedreigt. We kunnen deze woorden van het Evangelie goed kennen en ook helemaal begrijpen, maar er kan ons iets ontbreken. Dat is: het **geloof**. Het komt er op aan, dat ons **hart** instemt met de woorden van het Evangelie, dat wij door het geloof 'ja en amen' zeggen op die woorden. Luther gebruikt in dit verband het beeld van een boer, die in een herberg aan de gelagtafel zit. Als er muziek gemaakt wordt, kijkt hij even op. Maar kort daarna laat hij zijn hoofd weer op tafel zakken. Zó gaat het ook met ons, als wij de klank van het Evangelie horen, er even van ophoren, om vervolgens de draad van ons leven weer gewoon op te nemen.

Luther spoort ons ertoe aan om een veel grotere plaats aan het wonder van het Kerstfeest in ons leven toe te kennen. Het zou hem veel waard zijn als wij het **díe** plaats in ons leven geven, die het waard is. Wat is er de oorzaak van dat wij zo gemakkelijk aan het Kerstgebeuren voorbijleven. Luther wijst op ons vlees dat ons hart traag maakt. Daardoor komen we er niet toe om ons écht in de Kerstgeschiedenis te verdiepen. Wij zien niet waarom het wezenlijk gaat in het Evangelie.

Eigenlijk zijn we als mensen verblind. Zó verblind, dat we niets zien van de grote blijdschap die door de engelen aan de herders verkondigd wordt. Want waarover zouden we ons meer moeten verblijden dan dat Christus op deze aarde **gevoeren** werd? Welk ander feit weegt hiertegen op? Materiële welstand? Vrienden, macht of eer van mensen? Dit alles kan ons niet méér verblijden dan dat we gaan beseffen dat Christus voor ons geboren werd. Ons hart kan hier, volgens Luther, niet genoeg mee bezig zijn. We kunnen hier nooit genoeg over spreken. Van Gods kant moet het wel heilige ernst zijn, en Hij moet ons wel heel erg liefhebben, dat Hij dit voor ons gedaan heeft. Luther benadrukt niet alleen dat God ons van **harte** liefheeft, maar vooral, dat Hij met mij **mens** wordt. Hij treedt in mijn natuur en wordt wat ik ben! Onze harten zouden bij dit besef moeten branden van dankbaarheid!

Hier gebruikt Luther een sprekend voorbeeld. Wat zou het bijzonder zijn als een machtig vorst zich zo zou vernederen, dat hij zijn intrek neemt bij één van zijn onderdanen. Al zijn vrienden en familie zouden er versteld van staan. De vergelijking met Gods werk overtreft dit beeld vele malen. Want Christus wordt niet mijn broeder. Hij **wordt wat ik ben**. Hij **wordt mijn zondige natuur**. Hij neemt daar **deel aan**. Deze verwantschap is veel nauwer dan de verwantschap tussen man en vrouw, die toch de meest hechte relatie op deze aarde is. Ook op een ander punt gaat het beeld niet op. Ons eigen hart zal voor onze Hemelkoning gemakkelijker open gaan en Hem al onze nood uitstoor-

vorst. Tussen ons en Christus mag een band van vertrouwen zijn. Al onze nood en zonden mogen we Hem bekend maken en het in Zijn handen leggen. En in de derde plaats nog dit: een aards koning zou ons rijk kunnen maken of ons macht geven. Maar Christus is niet naar deze wereld gekomen om ons in materiële zin rijkdom te geven. Hij wil ons eeuwige rijkdom geven: de eeuwige heerlijkheid. Wanneer we dit tot ons laten doordringen, zal dat ons leven radicaal veranderen. Het kruis, dat wij dagelijks dragen, wordt dan tot een lichte last. Ons hart richt zich op de volkomen heerlijkheid, die ons wacht. Luther zegt, dat ons maar één houding past, namelijk die van de allerdiepste ootmoed. We leven dan een leven van oprechte dankbaarheid en de viering van het Christus-feest vervult ons met diepe dankbaarheid.

Platland

Onder de titel *Platland biedt geen leefbare toekomst* schreef *Edy Korthals Altes*, onder meer voorzitter van de sectie internationale zaken van de Raad van Kerken in Nederland, in *Hervormd Nederland* van 10 december over het wegvallen van waarden en normen in onze samenleving. Ethiek is voor velen een zaak van persoonlijke smaak geworden. Maar waar blijven we hiermee? Heeft de Bijbel toch geen gelijk, dat de geboden van God heilzaam zijn voor mensen en samenleving? En zit achter de erosie van normen en waarden niet een **diepere crisis**?

Dat een samenleving gedoemd is te gronde te gaan, wanneer het besef

van hogere waarden verdrongen wordt door dat plat materialisme en hedonisme hebben ook theologen en cultuurfilosofen in het verleden gesteld. Naar hen werd echter nauwelijks geluisterd. Gaat de wal het schip keren nu politieke loodsden de noodvlag hissen?

Maar waarop is dit beroep op normen en waarden gebaseerd? Het appel op 'normen en waarden' rust op een wankel basis. De 'mondige mens' heeft immers een hekel aan iedere absolute aanspraak en verwerpt dit als 'morele bevoogding'. Iedereen moet maar voor zichzelf uitmaken wat goed of kwaad is. Ethiek is voor velen een zaak van persoonlijke smaak geworden. Maar hoe kan deze subjectieve benadering, waarbij persoonlijke gevoelens en instelling een zo grote rol spelen, in ernst worden volgehouden? Niet alleen de Bijbel maar ook de dagelijkse werkelijkheid leert ons dat de mens een vat vol tegenstrijdigheden is. In staat tot het mooiste en edelste maar ook tot het meest wrede, gemene en banale. Een mens ook die zoals Paulus al verzuchtte; niet het goede doet dat hij wil, maar het kwade dat hij niet wil (Rom. 7 : 19). Is dan de houding van het door de eeuwen heen verkondigde geloof niet veel realistischer? Juist omdat rekening wordt gehouden met de menselijke natuur. Niet alleen is de mens 'geneigd tot alle kwaad' maar ook staat lang niet vast dat hij steeds 'het goede' wil. Vandaar de noodzaak van algemeen bindende regels ter bescherming van mens en samenleving. In het Oude Testament zijn deze neergelegd in de tien geboden. Jezus' optreden heeft een verdieping gebracht en mensen bevrijd van een steriele wettische gehoorzaamheid. (...)

Dat de erosie van normen en waarden symptomatisch is voor een diepere crisis, heeft Václav Havel onlangs in de *International Herald Tribune* uiteengezet. Reeds in zijn evangenschap, tijdens het communistische regime in Praag, was Ha-

vel ervan overtuigd dat er iets fundamenteel mis is met de geest van onze beschaving. Hij verwees daarbij met name naar het verlies van metafysische zekerheid, van transcendente ervaringen, het verlies van elke bovenpersoonlijke autoriteit en van elke hogere gezichtseinder. In zijn *Verhoor op afstand* schrijft hij: 'Het is vreemd, maar tenslotte ook logisch: vanaf het moment dat de mens zichzelf tot hoogste zin van de wereld en tot maat van alle dingen verhief, begon de wereld haar menselijke dimensies te verliezen en zich aan de leiding door de mens te onttrekken'. In dit antropocentrisme van de moderne mens, die ervan overtuigd is alles te weten en de hele schepping te kunnen onderwerpen, ziet hij de oorzaak van de huidige crisis.

(...)
Hoewel veel van deze kritiek echt is, mag niet worden vergeten dat het juist de kerken zijn geweest, die zich vroegtijdig creatief hebben ingezet op tal van punten direct van belang voor de samenleving. Dat geldt niet alleen voor de kernbewapening maar ook voor het sociale vraagstuk, de Noord/Zuid problematiek, het milieu, de mensenrechten en vele andere meer.

Het zwakke punt is echter dat de 'spirituele component' vaak tekort is gekomen. En juist daar ligt het hart van de zaak! De wezenlijke uitdaging voor de kerken ligt niet in de sfeer van normen en waarden en zelfs niet bij de zorg over de kerkverlating. Het komt nu aan op de kern: de herontdekking van de werkelijk bevrijdende en vernieuwende kracht van het evangelie van Jezus Christus.

Dat houdt heel wat meer in dan een stel gedragsregels. In het evangelie gaat het om een fundamentele verandering van onze instelling in het leven. En dat in een cultuur die nauwelijks boven het platte vlak uitkomt. Met als gevolg een zingevingscrisis, en een ontstellende verarming van de mens die steeds meer vervreemdt van de naaste. Ge-

lukkig is het inzicht groeiend dat 'platland' geen leefbare toekomst biedt. Zonder visie is er immers geen hoop.

Beroepen te Anna Paulowna (tevens voor 1/3 evangelisatiewerk): P. van den Berg, kandidaat te Kampen.

Bedankt voor Axel: P.J. Tnmp te Zee-termeer.

Angenomen naar Enschede-Noordten behoefte van GGRI (docent STM Boma, Irian Jaya): kandidaat H. Bos te Kampen.

Opheffing predikantsplaats

De kerkeraad van de Geref. Kerk van Helpman heeft van de gemeentevergadering groen licht gekregen om de tweede predikantsplaats, die na het vertrek van ds. J.T. Oldenhuis vacant was, op te heffen. Reden daarvoor was de snelle daling van het aantal leden. Telde de kerk van Helpman twintig jaar geleden nog ongeveer 900 leden, dat aantal is per 2 september van dit jaar gedaald tot 566 (p.41)

Splitting van kerken

1 januari jl. is de kerk van Eindhoven gesplitst in twee gemeenten, die de naam Eindhoven en Eindhoven-Best hebben gekregen. Aanleiding daartoe was de sterke groei van de gemeente in de afgelopen jaren. Dit leidde ertoe dat besloten werd bij een ledental van 750 een tweede predikantsplaats in te stellen en de gemeente dan in tweeën te splitsen. Tevens werd bepaald dat die splitting eerder plaats zou kunnen vinden als dat financieel mogelijk zou zijn, wat inderdaad het geval bleek te zijn. Volgens de huidige schriba, M. Nieuwlaat, telt de gemeente van Eindhoven - die de complete stad uitgezonderd enkele wijken in het noordwesten omvat ongeveer 365 leden. De gemeente Eindhoven-Best ongeveer 330, waarvan bijna veertig procent in Best wonen. Voorlopig blijven beide gemeenten gebruik maken van het kerkgebouw aan de Orionstraat, al is het de bedoeling dat de gemeente van Eindhoven-Best op den duur op zoek gaat naar een eigen kerkgebouw.

